

Handreiking

Klaphamer voor gemeenten

Intro

Een klaphamer, ook wel knalhamer of knalijzer, is een constructie om luide knallen te produceren en wordt in sommige regio's gebruikt tijdens viering van de jaarwisseling. Ondanks dat de klaphamer niet als vuurwerk wordt aangemerkt zijn er toch enkele risico's verbonden aan het gebruik ervan. Zo kan het voor overlast, schade en onveilige situaties leiden voor zowel de gebruiker als voor omstanders.

Op basis van gesprekken tussen de VNG en de minister van Justitie en Veiligheid (tijdens het Strategisch Beraad Veiligheid van 25 september '23) is voorgesteld een handreiking op te stellen over het ontmoedigen of verbieden van de klaphamer in die gemeenten waar jaarlijks overlast en gevaar wordt ervaren door het gebruik ervan.¹

In deze handreiking wordt ingegaan op wat de klaphamer precies is, de gevaren van het gebruik ervan, de toepasselijkheid van wet- en regelgeving, de preventieve mogelijkheden en een verbod met handhaving voor gemeenten om de risico's te kunnen inperken.

¹ Zoals is toegezegd naar aanleiding van de motie Verkuijlen (Kamerstukken II 2023/24, 35 251, nr.9)

Wat is een klaphamer?

Een klaphamer bestaat meestal uit een metalen hamer die door een veer of ander mechanisme wordt aangedreven. Het zijn door particulieren zelfgemaakte constructies. Wanneer deze zware hamer wordt vrijgegeven, slaat deze krachtig op een oppervlak met (een mengsel van bijvoorbeeld zwavel en natriumchloraat, kaliumnitraat of kaliumcarbonaat) explosief poeder. Dit resulteert in een scherpe en luide knal die binnen een aanzienlijke afstand hoorbaar is. Hoe hard een knal is hangt samen met de hoeveelheid en de manier waarop het explosieve poeder wordt gebruikt.

Gevaren en risico's

Het gebruik van de klaphamer kan grote risico's met zich meebrengen. De hoge geluidsintensiteit kan schadelijk zijn voor het gehoor, vooral bij langdurige blootstelling zonder adequate gehoorbescherming. Daarnaast kan de klaphamer ook leiden tot gevaar voor zowel de gebruiker als voor omstanders en kan het schade aanrichten. Bij het mengen van de verschillende poeders bestaat er namelijk een risico op ontploffing, als een vonk (van bijvoorbeeld statische elektriciteit) overspringt op het poeder en leidt tot onmiddellijke ontsteking.

Vorige jaarwisseling heeft in Haaksbergen een vreselijk drama plaatsgevonden. Het incident met de klaphamer waarbij een jonge Haaksbergenaar het leven liet blijft voor altijd in het geheugen van heel Haaksbergen gegrift. Daarom doet de gemeente Haaksbergen namens onze gemeenschap het verzoek om geen klaphamer te gebruiken. En alstublieft, experimenteer niet met explosieve materialen en constructies die niet veilig en niet goedgekeurd zijn. Samen houden we het graag veilig.

Gemeente Haaksbergen, 27 december 2022

Toepasselijkheid wet- en regelgeving

Europese wet- en regelgeving en het Nederlandse Vuurwerkbesluit

Regulering van het gebruik van de klaphamer wordt niet voorzien in bestaande Europese wet- en regelgeving en het Nederlandse Vuurwerkbesluit. Hieronder wordt toegelicht waarom zowel de Pyrorichtlijn als het Vuurwerkbesluit niet van toepassing is op de klaphamer.

Voor harmonisatie van wetgeving van verschillende lidstaten inzake het op de markt aanbieden van pyrotechnische artikelen is de Pyrorichtlijn van toepassing.² De richtlijn zorgt voor vrij verkeer van pyrotechnische artikelen op de interne EU-markt en optimale bescherming van de gezondheid en veiligheid van consumenten en professionele eindgebruikers van deze artikelen.

De Pyrorichtlijn stelt verplichtingen aan fabrikanten om te waarborgen dat de pyrotechnische artikelen worden ontworpen en vervaardigd overeenkomstig de essentiële veiligheidseisen. In principe gaat het om een legaal product zolang er sprake is van een categorie-aanduiding en CE-kenmerk.³ De CE-keuring is een markering waarmee de fabrikant aangeeft dat het pyrotechnische artikel in overeenstemming is met alle toepasselijke eisen van de harmonisatiewetgeving van de Unie die in het aanbrengen ervan voorziet.⁴ De klaphamer wordt echter niet fabrieksmatig geproduceerd maar is een zelfgemaakte constructie, waardoor er geen CE-keuring plaatsvindt en de essentiële veiligheidseisen niet kunnen worden gegarandeerd.

Het Nederlandse Vuurwerkbesluit stelt daarnaast regels voor de handel en het gebruik van pyrotechnische artikelen. Hoewel de knallen van een klaphamer vaak worden geassocieerd met vuurwerk, is deze constructie niet aan te merken als pyrotechnisch artikel. Op grond van artikel 1.1.1 van het Nederlandse Vuurwerkbesluit is een pyrotechnisch artikel 'een artikel dat explosieve stoffen of een explosief mengsel van stoffen bevatten die tot doel hebben warmte, licht, geluid, gas of rook dan wel een combinatie van dergelijke verschijnselen te produceren door middel van zichzelf onderhoudende exotherme chemische reacties.'

Iets wordt gekwalificeerd als een pyrotechnisch artikel als het kan ontbranden door een lont, en/of elektronische ontsteking. De exotherme chemische reactie moet al in het product/artikel zitten en dient te worden gevoed door het artikel zelf. Dat is bij een klaphamer niet het geval. Een klaphamer voldoet daarmee niet aan het deel van de definitie 'door middel van zichzelf onderhoudende exotherme chemische reacties'. Tot slot spreekt artikel 1.1.1 van het Vuurwerkbesluit van een 'artikel'. Bij een klaphamer gaat het om los poeder, vergelijkbaar met carbid.

Wet precursoren voor explosieven

De impactgevoelige explosieve stoffen of mengsels die gebruikt worden voor de klaphamer kunnen onder de Wet precursoren voor explosieven vallen. De Inspectie Leefomgeving en Transport (ILT) heeft de bevoegdheid tot bestuursrechtelijke handhaving op naleving van de Wet precursoren voor explosieven door marktdeelnemers (producenten, distributeurs, groothandels en detailhandel). De politie is vervolgens belast met de opsporing op grond van de Wet precursoren voor explosieven en kan strafrechtelijk handhaven.

2 Richtlijn 2013/29/EU (Pyrorichtlijn)

3 Art. 8 lid 2 Richtlijn 2013/29/EU (Pyrorichtlijn)

4 Art. 3 Richtlijn 2013/29/EU (Pyrorichtlijn)

Wet milieubeheer

De Wet milieubeheer kent grondslagen om in verband met de bescherming van het milieu bij algemene maatregel van bestuur (AMvB) regels te stellen aan stoffen en producten. Zo biedt artikel 9.5.1 van de Wet milieubeheer een grondslag om in het belang van het voorkomen of beperken van luchtverontreiniging of geluidhinder bij AMvB regels te stellen met betrekking tot het vervaardigen, in Nederland invoeren, voorhanden hebben, aan een ander ter beschikking stellen, vervoeren en gebruiken van bij de maatregel aangewezen producten.

Gemeentelijke maatregelen

Ontmoedigen van het gebruik van de klaphamer

Juridische maatregelen moeten altijd proportioneel en evenredig zijn. Voordat een gemeente dit overweegt, kan er ook eerst een ontmoedigingsbeleid worden gehanteerd. Zo heeft een gemeente de mogelijkheid om via voorlichting kenbaar te maken welke gevaren en risico's er verbonden zijn aan het gebruik van een klaphamer.

Verbieden van het gebruik van de klaphamer

Indien gemeenten de ervaring hebben dat de klaphamer tot overlast en onveilige situaties heeft geleid, en het motief voor regulering in de openbare orde en veiligheid ligt, heeft de gemeenteraad de bevoegdheid om aanvullende regels in de Algemene Plaatselijke Verordening op te nemen. Dit biedt gemeenten de mogelijkheid om overlast te voorkomen en indien nodig tijdig in te grijpen als de klaphamer wordt gebruikt en voor onveilige situaties zorgt.

Tot nu toe hebben 9 gemeenten op eigen initiatief een verbod op de klaphamer, zonder mogelijkheid tot ont-heffing, in de APV opgenomen.⁵

De APV wordt uitgebreid door ook een verbod op te nemen voor het gebruikmaken van een zogenoemde 'knalhamer, klaphamer of knalijzer'. Deze voorwerpen kunnen flinke knallen veroorzaken, tot overlast leiden en het kan gevaarlijk zijn. Het effect ervan is te vergelijken met carbidschieten. Op deze manier wordt ook voorkomen dat de 'knalhamer, klaphamer of knalijzer' de vervanger wordt van het al verboden carbidschieten

Gemeente Steenbergen, raadvergadering 5 april 2022 inzake actualisatie APV

Voorbeeldartikel Algemene Plaatselijke Verordening (APV)

Hieronder wordt een voorbeeldartikel gegeven voor het verbieden van de klaphamer, knalhamer of knalijzer, dat kan worden opgenomen in de APV.

Naast het opnemen van onderstaand artikel, dien aan het opschrift van de afdeling (in de VNG model APV is dat afdeling 10) 'en gebruik klaphamer, knalhamer of knalijzer' te worden toegevoegd.

Artikel 2:73b Gebruik klaphamer, knalhamer of knalijzer

1. Het is verboden om op een openbare plaats gebruik te maken van een klaphamer, knalhamer of knalijzer waarbij door middel van een poeder zoals een mengsel van zwavel en kaliumchloraat, kaliumnitraat of kaliumcarbonaat, een knal of ontploffing wordt veroorzaakt.
2. Dit artikel is niet van toepassing op situaties waarin wordt voorzien bij of krachtens de Wet milieubeheer, de Wet precursoren en voor explosieven, de Omgevingswet, de Wet wapens en munitie, de Wet vervoer gevaarlijke stoffen of het Wetboek van Strafrecht.

Handhaving

Bij de invoering van een verbod op het gebruik van een klaphamer, knalhamer of knalijzer dient evenals bijvoorbeeld bij de invoering van de regelgeving omtrent het carbidschieten de handhaving van deze maatregel geborgd te worden in het VTH uitvoeringsprogramma van de gemeente.

⁵ De gemeenten Meerssen, Berkelland, Losser, Barneveld, Koggenland, Wijk bij Duurstede, Elburg, Steenbergen, Scherpenzeel.

**Vereniging van
Nederlandse Gemeenten**

Nassaulaan 12
2514 JS Den Haag
+31 70 373 83 93

info@vng.nl

november 2023

[vng.nl](https://www.vng.nl)